

Vilayetler Hizmet Birliği Başkanı ve Ankara Valisi Sayın Alaaddin YÜKSEL:

“Yerel Yönetim reformları, yerel yönetim anlayışında tam bir paradigma yerinden oynamasıdır”

Röportaj: Kasım TURGUT - Adnan ÇİMEN

K.TURGUT-A.ÇİMEN: Ankara Valisi olarak Başkent’ten bakıldığında Türkiye’de yerel yönetimler nasıl görünüyor?

A.YÜKSEL: Yerel yönetimler; il, belediye ve köy halkına yönelik mahalli müşterek nitelikteki kamu hizmetlerini yerine getirmeleri nedeniyle bir ülkenin yönetim anlayışının aynası konumunda olan kurumlardır. Bu idarelerde; hizmetlerin yürütülmesi sırasında, demokratik ilkelere uygun, saydam, hesap verebilir, kamu kaynaklarının etkin ve verimli bir biçimde yerinde kullanılmasını sağlayan

bir yönetim yapısının oluşturulması tüm çağdaş ülkelerin vazgeçilmez bir önceliğidir. Bu bağlamda, ülkemizde de yerel yönetimlerin sorumluluk, görev ve hizmet alanlarında birçok temel düzenlemeler yapılmış; bu düzenlemelerde çağdaş yönetim anlayışını esas alan ve karar alma süreçlerinde halkın katılımına önem veren bir yerel yönetim anlayışı hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Yerel yönetimlerin vatandaşlarımızın yerel nitelikteki ihtiyaçlarına zamanında ve etkin olarak cevap verecek ve kamu kaynaklarını etkin kullanacak

Yerel yönetimlerin vatandaşlarımızın yerel nitelikteki ihtiyaçlarına zamanında ve etkin olarak cevap verecek ve kamu kaynaklarını etkin kullanacak nitelikte bir ölçeğe kavuşturulması amacıyla gerçekleştirilen, yeni düzenlemeler, Türk kamu yönetiminde tam bir reformdur.

nitelikte bir ölçeğe kavuşturulması amacıyla gerçekleştirilen, yeni düzenlemeler, Türk kamu yönetiminde tam bir reformdur.

Türk kamu yönetiminde son yıllarda yaşanan değişim, hiç kuşku yoktur ki dünyada gerçekleşen küresel dönüşümün bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye elbette bu dönüşüm sürecine kayıtsız kalmamış ve birçok alanda olduğu gibi kamu yönetiminde de önemli bir değişim gerçekleştirdiğini kabul etmek gerekmektedir.

1913 tarihinden bu yana uygulamada kalan 3360 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun yürürlükten kaldırılarak takriben doksan yılı aşkın bir süreden sonra yerini 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'na bırakması durumu düşünsel değişime örnektir.

Yerel yönetimler Başkan'ten nasıl görünüyor? Sorunuzun yegâne cevabı ise, ister Hakkari'den ister Edirne'den, ister Ankara'dan bakın; küresel değişim ile birlikte ülkemiz yerel yönetimlerinde gerçekleşen yerel dönüşümün ve elbette tepkileriyle birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak bir kez daha açıkça ifade etmem gerekir ki yerel yönetimler alanında gerçekleştirilenler tam bir reform hareketidir.

K.TURGUT-A.ÇİMEN: Son altı yılda peyderpey yapılan ama genel olarak bakıldığında bir bütün oluşturulan yerel yönetimlerdeki reform çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Mevzuat değişiklikleri ve zihinsel dönüşümler başta olmak üzere yapılan reformlar yeterince uygulamaya yansıtılabilmiş midir?

A.YÜKSEL: Bu sorunuzun cevabı esasen biraz önceki açıklamalarımda mevcuttur. Son altı yılda yapılan yerel yönetim reformları, kamu yönetimi bağlamında bu güne kadar yaşanan en önemli değişimdir ve kamu yönetimi ve özellikle yerel yönetim anlayışında tam bir paradigma yerinden oynamasıdır. Yerel yönetimlerin görev alanları, organları, yönetim yapılanmaları, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları yeniden düzenlenmiştir. Ancak "Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkındaki Kanun"un henüz yürürlüğe konulamamasını bu alanda geç kalınmış ve önemli bir eksiklik olarak gördüğümü de bilhassa belirtmek isterim.

K.TURGUT-A.ÇİMEN: Yerel yönetimlerde yapılan ve özellik arz

eden bazı reformlar konusunda sizlerin değerlendirmelerini almak istiyoruz. Malumlarınız olduğu üzere daha önceleri Valiler İl Özel İdaresi Meclisinin başı olmalarına rağmen, yapılan yeni düzenleme ile İl Genel Meclisi Başkanının meclis üyeleri arasından seçimle gelmesi kabul edilmiştir. Bu yeni durumun Valilerin hem genel durumlarını hem de yetki açısından İl Özel İdaresi üzerinde etkilerini azalttığı yorumları yapılmaktadır. Yine seçimle gelen İl Genel Meclis Başkanlarının Yerel Parlamento Başkanı gibi davrandıkları belirtilmektedir. Uygulamanın içinden biri olarak siz bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

A.YÜKSEL: 3360 Sayılı Kanunda; önce Vali, sonra Meclis ve sonra da Encümen düzenlenmiş iken 5302 Sayılı Kanun'da önce İl Genel Meclisi, sonra Encümen ve en son olarak da Vali'nin konumu düzenlenmiştir. Bu durumu genel olarak değerlendirdiğimizde;

- a) İl Genel Meclisi Başkanlığı Vali'den alınmıştır.
- b) Meclis Başkanlığı kurumu getirilmiştir.
- c) Meclis gündemini belirleme yetkisi Vali'den alınarak Meclis Başkanı'na verilmiştir.
- d) Vali (özel idarenin başı olmasına rağmen) meclis tarafından yapılan ve de kabul edilen ve de ifade etmem gerekir ki esasen meclis tarafından uygulanan faaliyetler aynı İl Genel Meclisi tarafından Vali'nin yıllık faaliyet raporu adı altında denetlenir hale gelmiştir.

Şimdi gelelim sorunuza... bu duruma göre siz İl Genel Meclisi Başkanı olsanız, sorunuzda belirttiğiniz davranış dışında başka bir hareket kabiliyetiniz olur mu? Mevcut hukuki düzenlemeler karşısında İl Genel Meclis Başkanlarının davranışları ve uygulamalarında hukuki bir aykırılık

bulunmamaktadır. İl Genel Meclis Başkanlarının kamu yönetimi içerisindeki yeri, İl Özel İdaresi içerisindeki fonksiyonları ve protokol uygulamaları dahil yeni bir düzenlemeye ivedilikle ihtiyaç bulunduğu takdirde bulunmamaktadır.

K.TURGUT-A.ÇİMEN: Yeni reformlarla Vali tarafından kullanılan yetkilerin bir kısmının Özel İdare Genel Sekreteri ve Encümene bırakılması Vali'lerin statüsünü ve İl Özel İdarelerinin başarısını nasıl etkilemiştir ?

A.YÜKSEL: 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Yasası ile yaratılan, hukuki ve fiili statüsü itibarıyla henüz daha sisteme tam oturtulamayan özel idare genel sekreteri uygulaması ile yürütmenin gücü olan Vali'nin niteliği esasen temsili hale getirilmektedir. Bir bakıma profesyonel yöneticilik sistemi yaratılması gayreti ile yürütmenin başı Vali'nin sistem içerisinde güçten düşürüldüğü hususu tartışılmayacak kadar açıktır.

Bunun temel nedeni şudur. İl özel idaresi genel sekreteri değerlendirilmesiyle birlikte Vali, Büyükşehir Belediye Başkanı statüsüne benzer bir konuma çekilmek istenmiştir. Ancak bu böyle olmamıştır. Çünkü Belediye Başkanı meclise başkanlık ederken Vali'ye İl Genel Meclisine Başkanlık yapma yetkisi verilmeyecek sistem içerisinde geri konuma çekilmiştir. Benim şahsi kanaatim odur ki, bugün ki mevcut durumu, Vali'yi İl Özel İdaresi'nin başı görmeme iradesinin şimdilik ertelenmiş hali olarak değerlendirmek gerçekçi bir bakış olur.

Bana göre burada asıl tartışılması gereken husus şu olabilir: Yapılacak olan yeni değerlendirmelerde Vali'nin özel idare ile olan ilişki ve hizmet mesafesinin, Belediyelerle olan benzer ilişki ve hizmet mesafesi içerisinde bulundurulmasının lafzı ve ruhu ile itibarıyla uygun olacağını düşünüyorum.

Belediye Başkanı meclise başkanlık ederken Vali'ye İl Genel Meclisine Başkanlık yapma yetkisi verilmeyerek sistem içerisinde geri konuma çekilmiştir. Benim şahsi kanaatim odur ki, bugün ki mevcut durumu, Vali'yi İl Özel İdaresi'nin başı görmeme iradesinin şimdilik ertelenmiş hali olarak değerlendirmek gerçekçi bir bakış olur.

K.TURGUT-A.ÇİMEN: Yerel yönetimlerde yapılan önemli reformların biri de merkezi yönetimlerin yerel yönetimler üzerindeki vesayet denetimiyle ilgilidir. Yapılan yeni düzenlemeyle Belediye Meclisleri ve İl Genel Meclisi kararlarının Vali'nin onaylamasından sonra yürürlüğe girmesi şartı kaldırılmıştır. Yeni düzenleme Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesine rağmen, henüz bir düzenleme yapılmamıştır. Bir mülki idare amiri ve uygulamanın parçası olarak yerel yönetimler üzerindeki vesayet yetkisinin mevcut halini nasıl yorumluyorsunuz? Bu durum idari vesayetin kaldırıldığı anlamına gelir mi? Eğer yeniden gündeme gelirse sizce vesayet yetkisi nasıl düzenlenmeli?

A.YÜKSEL: Ülkemizin idari yapısı bir bütün olarak merkezi yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanmaktadır. Anayasa ve yasalarımızın getirdiği esaslar çerçevesinde, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde merkezi idare ve mahalli idareler uyum ve koordinasyon içinde faaliyet göstermektedir. Bu uyumu temin amacıyla, merkezi idarenin mahalli idareler üzerinde; mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlan-

ması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla vesayet yetkisi kullanması öngörülmüştür.

Ancak yeni düzenlemelerle merkezi yönetimin idari vesayet denetimi yetkisi bana göre artık kaldırılmıştır. Yani yerel yönetimlerde vesayet tarihe karışmıştır. Bunun en belirgin örnekleri ise İl Genel Meclisi kararlarının yürürlüğe girmesi için Vali'nin onayının kaldırılmış olması ve İl Özel İdaresi bütçesinin İl Genel Meclisinin kabulüyle kesinleşmesidir. Ayrıca kararların Vali tarafından sadece bir kez daha geriye gönderilmesi ve ayrıca Danıştay denetiminden uzaklaşarak yerel yargıya başvuru yolunun açık tutulması da vesayet denetiminin kaldırıldığına örnektir.

Benim şahsi kanaatim odur ki, bu hususun yeniden değerlendirilmesi halinde ise, kararlar bir kez daha görülmek üzere geriye gönderilmeli ve ancak kabulü halinde ise kararlar kesinleşmelidir. Ayrıca Vali tarafından herhangi bir yargı yerine başvuru yapılamaması da yeni düzenlemede yer almalıdır. Bu düzenlemelerin yerel halka güven modelinin giderek oluşturulması bakımından yararlı olabileceğini değerlendiriyorum.

Yerel yönetimler üzerinde bundan sonra vesayet yetkisinin gerekli olup olmadığının tartışılması kadar bu idarelerin yerine getirdiği hizmetlerin nitelik ve verimliliğinin artırılarak geliştirilmesi yollarının araştırılmasının daha önemli olduğu açıktır. Bu kapsamda özellikle; yerel idarelerin yatırım ve hizmetlerinin kalkınma planları ile yıllık programlara uygun şekilde yapılması, hizmetlerin vatandaşın en kolay ulaşabileceği bir ortamda verilmesi ve karar süreçlerinde yöre halkının katılımına önem veren hizmet anlayışı çerçevesinde mahalli idareler personelinin eğitilmesi, personel kadro standartlarının tespit edilmesi, mahalli idare-

lerin geliştirilmesi için araştırmalar yapılması, bu idarelere ait verilerin toplanması ve yayınlanması gibi hususların bana göre öncelikle bir kez daha gözden geçirilmesi gerekmektedir.

K.TURGUT-A.ÇİMEN: Yerel reformlarla belediyelere önemli miktarda kaynak ve yetki aktarımı yapıldığı ifade edilmektedir. Yetki ve kaynak aktarımı bakımından İl Özel İdareleri ile Belediyeler arasında bir denge kurulabilmiş midir?

A.YÜKSEL: İl Özel İdarelerini güçlendirmek ve İl Genel Meclislerine yerel parlamento niteliğini kazandırabilmek yerel halkın oyu kadar, maddi gücü de gerektirmektedir.

İl Özel İdarelerinin belki de en zayıf yönü mali kaynaklarıdır. İl Özel İdareleri geçirdiği türlü iyileştirme çabalarına rağmen mali bakımdan istenilen seviyeye getirilememiştir.

İl Özel İdareleri, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren uzun bir dönem gelir kaynakları ve bütçe büyüklükleri bakımından yerel yönetimler içerisinde ilk sırada yer aldığı bilinmektedir. Yerel yönetim gelirlerinin genel bütçe gelirlerine oranı ortalama % 20'dir. Bu oranda İl Özel İdarelerinin payı % 13 dolayındadır. Belediyelerin oranı ise ortalama % 7 civarındadır.

Bugün itibarıyla ise 5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanuna göre genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtının %1,15'i il özel idare payı olarak ayrılmaktadır.

Belediyelerde ise; 5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun hükümleri uyarınca, genel bütçe vergi tahsilâtı toplamının % 5,35'i ne sahip olmaktadır. Büyükşehir Belediyelerinin, o ilde toplanan vergi

**Büyükşehir sorumluluk alanı
mülki alan ile bütünleştirilen
illerde kırsal alan
hizmetlerinin nasıl sahihsiz
kaldığı hususu tartışılmayacak
kadar açıktır.**

gelirlerinden de ayrıca %5 pay aldıkları unutulmamalıdır.

Belediyeler, kesinleşmiş en son genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının binde biri oranında her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine denkleştirme ödeneği olarak konan ödenekten de ayrıca yararlanmakta olup mart ve temmuz aylarında iki eşit taksit halinde dağıtılmak üzere ödenekleri İller Bankası hesabına aktarılmaktadır.

2010 yılı itibarıyla genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payların toplam gelirlere oranı belediyelerde % 50,63, il özel idarelerinde % 24,01, mahalli idare birliklerinde % 0,51 ve belediye bağlı idarelerinde % 7,05'tir.

Bu duruma göre kaynak ve yetki aktarımı bakımından yerel yönetimler aleminin kralının Belediyeler olduğu açıktır.

Sonuç itibarıyla ifade etmek isterim ki 5302 Sayılı İl Özel İdaresi

Kanunu'nda kaynak ve yetki aktarımı konusunda değerlendirilmesi gereken en belirgin husus, İl Özel İdarelerinin yeterli mali kaynaklara ulaşması gerekliliğinin tam olarak sağlanamamasıdır.

K.TURGUT-A.ÇİMEN: Hem Türkiye Cumhuriyeti'nin Başkenti olan Ankara'da mülki amir olma ayrıcalığı, hem de uzun meslek yaşamınızdan edindiğiniz tecrübeler ışığında, yerel yönetimlerde yapılan reformlar Türk kamu yönetimi ni yönde etkileyebilir? Reformların ülkenin demokratikleşmesine ve yerel düzeyde sorunlara sahip çıkma bilincinin artırılmasına nasıl katkıda bulunduğuyula ilgili görüş ve düşüncelerinizi bizimle paylaşmısınız?

A.YÜKSEL: İl Özel İdarelerinin Türk kamu yönetimi içerisinde idari yapılanmasındaki yerinin korunması gerektiğini savunanlardanım. İl Özel İdarelerinin demokratik ve mahalli hizmetleri merkezi idareden ve hatta kırsal alan hizmetlerini Belediyelerden daha iyi yönetebilecekleri hususunda hiçbir tereddüdüm yoktur. Belediyeler kendi sorumluluk alanlarındaki halkın medeni hizmetlerini ve çağdaş ihtiyaçlarını güçlerine uygun olarak ve ancak karşılayabilmektedirler. Büyükşehir sorumluluk alanı mülki alan ile bütünleştirilen illerde kırsal alan hizmetlerinin nasıl

sahipsiz kaldığı hususu tartışılmayacak kadar açıktır.

İl Özel İdareleri, kırsal alan hizmetlerini her şeye rağmen başarıyla yerine getiren emsalsiz koordinasyon birimleridir. Toplum kalkınmasındaki tarihsel tecrübeleri ile İl Özel İdarelerinin yerel kalkınmada öncülük görevlerini her şeye rağmen lâyıkıyla yerine getirebileceklerine yürekten inanıyorum.

Yerel yönetim reformlarına ise mutlaka ve aralıksız devam edilmelidir. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu uygulamalarında şu ana kadar görülen aksaklıklar ivedilikle ele alınmalı ve uygulamalar daha rasyonel hale getirilmelidir. Stratejik yönetim, performans değerlendirme ve sonuç odaklı yönetim anlayışlarıyla; yerel yönetimlerin daha demokratik, özerk, katılımcı, saydam, hesap verebilir, etkili, verimli ve süratli hizmet vermesiyle "yerel özelliği daha da ön plana çıkarılmış yerel yönetimlerle,, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kuruluşunun 100. Yıldönümünde medeniyet aleminin ufkunda bir güneş gibi doğacağından hiçbir kuşku yoktur.

K.TURGUT-A.ÇİMEN: Bu keyifli sohbet için çok teşekkür ediyoruz.

